

ЗАКОН за академична автономия на висшите учебни заведения

Обн., ДВ, бр. 10 от 2.02.1990 г., попр., бр. 12 от 9.02.1990 г., изм., бр. 90 от 22.10.1993 г., отм., бр. 112 от 27.12.1995 г.

кн. 11/93 г., стр. 31

т. 4, р. 2, № 280

Раздел I

ОБЩИ ПОЛОЖЕНИЯ

Чл. 1. (1) Държавата предоставя автономия на висшите учебни заведения в образователния процес и научноизследователската дейност, както и в свързаните с тях други дейности, извършвани във висшите учебни заведения.

(2) Този закон урежда взаимоотношенията на висшите учебни заведения с държавата, държавните органи и другите социални общности и структури на основата на академична автономия на висшите учебни заведения.

Чл. 2. (1) Висшите учебни заведения осъществяват дейността си при съчетаване на академичната самостоятелност с отговорността си пред обществото и държавата, която провежда единна политика в областта на висшето образование.

(2) Правата на висшите учебни заведения по този закон и по Закона за висшето образование не могат да бъдат изменяни или ограничавани от държавните органи и от други организации освен в случаите, предвидени в Конституцията.

Раздел II

АВТОНОМИЯ НА ВИСШИТЕ УЧЕБНИ ЗАВЕДЕНИЯ И ПРАВОМОЩИЯ НА ДЪРЖАВАТА

Чл. 3. Висшите учебни заведения самостоятелно:

1. определят организационната си структура и приемат правилник за устройството и дейността на висшето учебно заведение;

2. приемат основни насоки и планове за подготовка и повишаване квалификацията на специалисти с висше образование и за научни изследвания, както и план за подготовка и повишаване квалификацията на научно-преподавателските кадри;

3. организират и провеждат конкурси за приемане на студенти на основа на единни държавни критерии;

4. разработват и утвърждават в диалог с потребителите на кадри специалности и квалификационни характеристики, учебни планове и програми за подготовка и повишаване квалификацията на специалисти с висше образование на основата на установените задължителни държавни изисквания и критерии за признаване на завършено образование и придобита квалификация и определят формите на обучение на студентите;

5. организират и провеждат в диалог с потребителите дейността за повишаване квалификацията и преквалификацията на специалисти с висше образование и утвърждават учебното съдържание на обучението;

6. сключват с държавата, със стопански и други организации договори за подготовка и повишаване квалификацията на специалисти с висше образование и за научни изследвания;

7. обявяват конкурси и избират научни и преподавателски кадри при условия и по ред, установени в Закона за научните степени и научните звания;

8. утвърждават учебните планове и програми на присъединените към тях полувисши институти и избират научно-преподавателските им кадри;

9. определят начина и критериите за подбор и организират и провеждат конкурсите за приемане на аспиранти и специализанти;

10. създават собствени фондове от средствата, включително и във валута, получени от държавата, от собствена научна и учебна дейност, от организации, фондации и граждани от страната и чужбина, и определят условията и реда за тяхното използване;

11. определят числеността на персонала и приемат правила за организация на работната заплата, за разпределяне на индивидуалната учебна натовареност и изследователската заетост на преподавателите и научните работници, както и за оценка на резултатите от труда във висшето учебно заведение;

12. организират изграждането на материално-техническата база на учебната, научната и издателската дейност, включително и издаването на учебници и друга научна литература;

13. създават и развиват собствена база за социално-битово обслужване на студентите и преподавателите;

14. се сдружават с висши учебни заведения, научни и други организации от страната и чужбина за подготовка и повишаване квалификацията на специалисти с висше образование и за извършване на научни изследвания;

15. организират международното сътрудничество и членуват в международни организации;

16. изпращат по установения ред свои студенти, аспиранти, специализанти и научно-преподавателски работници в чужбина;

17. създават фирми и участвуват в дружествени фирми в страната и в чужбина при условия и по ред, установени в закон или указ.

Чл. 4. (1) Висшите учебни заведения, както и включените в състава им организации, които имат качеството на юридически лица, могат да създават катедри, лаборатории, сектори, секции, библиотеки, печатни бази, школи за следдипломна квалификация, опитни, производствени и други звена.

(2) Звената по предходната алинея не са юридически лица.

Чл. 5. Имуществото на висшите учебни заведения и на включените в състава им организации, които имат качеството на юридически лица, се състои от право на собственост, съответно на стопанисване, ползуване и други вещни права, права върху обекти на интелектуалната собственост и други права и задължения.

Чл. 6. (1) Органи за самоуправление на висшите учебни заведения са общото събрание, академическият съвет и ректорът.

(2) В общото събрание се включват всички хабилитирани научни работници, които работят по трудов договор, избрани от съответните звена нехабилитирани научни работници и служители, избрани от студентите и аспирантите техни представители, както и определени от академическия съвет представители на външни организации и изтъкнати специалисти от практиката. Структурният състав на общото събрание се определя от действащия академически съвет.

(3) Общото събрание се свиква от ректора или по писмено искане на най-малко 1/4 от състава му. Събранието е законно, ако присъствуват най-малко 2/3 от неговите членове, а решенията се вземат с обикновено мнозинство от присъстващите.

Чл. 7. Общото събрание:

1. приема правилника за устройството и дейността на висшето учебно заведение;

2. определя числеността на академическия съвет за съответния мандат и избира с тайно гласуване неговите членове и ректора.

Чл. 8. (1) Органи за самоуправление на факултета и на приравнените му организации, които имат качества на юридически лица, са общото събрание, факултетският съвет и деканът, съответно ръководителят.

(2) Структурният състав на общото събрание по предходната алинея се определя от факултетския съвет при спазване изискванията на ал. 2 на чл. 6.

Чл. 9. (1) Ректорът, деканът и другите ръководители на организации и на звена във висше учебно заведение, техните заместници и членовете на академическия и факултетския съвет се избират за срок от 4 години. Едно лице не може да бъде избрано за повече от два последователни мандата.

(2) За ректор, декан и ръководител на организация и звено във висше учебно заведение, както и за техни заместници не могат да се избират лица, които са навършили възрастта за пенсиониране, установена в Закона за висшето образование.

Чл. 10. Ректорът, деканът и ръководители на организации и звена, както и членове на академически и на факултетски съвети във висше учебно заведение могат да бъдат освободени по тяхно желание или отзовавани преди изтичане на мандата с решение на органа, който ги е избрал, прието с обикновено мнозинство от списъчния му състав. При определяне на състава на органа не се вземат предвид членове, които се намират в отпуск по болест или са в чужбина.

Чл. 11. (1) Висшите учебни заведения могат да привличат на работа с договор за определен срок учени и специалисти от страната и чужбина с конкурс и избор от факултетския, съответно от академическия съвет, като "извънреден" професор, доцент или старши научен сътрудник.

(2) Привлечените по предходната алинея лица не придобиват научни звания по смисъла на Закона за научните степени и научните звания.

Чл. 12. Образователният процес във висшите учебни заведения може да се организира на квалификационни равнища на основата на квалификационни характеристики, учебни планове и програми и чрез задължителни, свободно избираеми и факултативни учебни дисциплини.

Чл. 13. (1) Държавата организира, насърчава и подпомага висшето образование, като:

1. провежда с участието на висшите учебни заведения национална политика за развитие на висшето образование;

2. създава държавни висши учебни заведения и включени в състава им организации, които имат качества на юридически лица;

3. определя задължителни държавни критерии и изисквания за получаване на диплом за завършено висше образование и придобита квалификация;

4. предоставя с договор въз основа на диференцирани нормативи, приети с държавния бюджет, средства за изпълнение на държавните поръчки за подготовка и повишаване квалификацията на специалисти с висше образование;

5. предоставя с договор средства за издръжка и подпомагане дейността на висшето учебно заведение, както и за научни изследвания въз основа на конкурс;

6. извършва контрол за качеството на подготовката на специалистите и на изразходваните средства.

(2) (Попр. - ДВ, бр. 12 от 1990 г.) Народното събрание при приемане на държавния бюджет определя бюджета на висши учебни заведения.

Чл. 14. (1) Държавното ръководство на висшето образование се осъществява от Народното събрание и Министерския съвет.

(2) Комитетът за наука и висше образование осъществява функции по координацията на взаимоотношенията между автономните висши учебни заведения и държавата. Координационни функции могат да осъществяват и министерства и други ведомства, в системата на които има висши учебни заведения.

Чл. 15. (Отм. - ДВ, бр. 90 от 1993 г.).

ДОПЪЛНИТЕЛНА РАЗПОРЕДБА

§ 1. Висшите учебни заведения от системата на Въоръжените сили и на Министерството на вътрешните работи прилагат този закон в съответствие с актовете за създаването им и разпоредбите на специалните закони, отнасящи се до устройството и дейността им.

ЗАКЛЮЧИТЕЛНИ РАЗПОРЕДБИ

§ 2. В Закона за висшето образование (обн., Изв., бр. 12 от 1958 г.; изм. и доп., ДВ, бр. 99 от 1963 г., бр. 65 от 1972 г.; попр., бр. 81 от 1972 г.; изм., бр. 58 от 1978 г., бр. 68 от 1988 г. и бр. 82 от 1989 г.) се правят следните изменения и допълнения:

1. В чл. 1:

а) в ал. 1 думите "от нов тип" и "възпитани в комунистически дух, верни на партията, активно съдействащи за претворяване на партийната политика в живота" се заличават;

б) в ал. 2 думите "единни центрове за наука и подготовка на кадри" се заличават.

2. В чл. 2:

а) в ал. 3 думите "Държавния съвет" се заменят с "Народното събрание";

б) алинея 4 се заменя така:

"(4) Факултети, научно-учебни центрове, научни и други организации, които имат качества на юридически лица, включени в състава на висшите учебни заведения се създават от Министерския съвет по предложение или съгласувано с висшето учебно заведение."

в) в ал. 5 думите "Комитета за наука и висше образование" се заменят с "академическия съвет на висшето учебно заведение";

г) алинеи 1 и 2 се заличават. Сегашните алинеи 3, 4, 5 и 6 стават съответно 1, 2, 3 и 4.

3. Член 3 се отменя.

4. Раздел II "Устройство и управление на висшите учебни заведения" и членове от 5 до 10 включително се отменят.

5. В чл. 12:

а) в първото изречение на ал. 1 се добавя: "при условия и по ред, установени в Закона за научните степени и научните звания", а второто и третото изречение се заличават;

б) алинеи 2, 3 и 4 се заличават.

6. В чл. 15:

а) в първото изречение на ал. 1 се добавя: "при условия и по ред, установени в Закона за научните степени и научните звания" и се заличава второто изречение;

б) алинеи 2 и 3 се заличават.

7. Буква "а" на чл. 19 се заличава. Сегашните букви "б", "в" и "г" стават съответно "а", "б" и "в".

8. Алинея 2 на чл. 20 се изменя така:

"(2) Уволнението по чл. 19 става по реда на избирането и назначаването."

9. В чл. 21:

а) в първото изречение на ал. 2 думите "по букви "а" и "б" и второто изречение се заличават;

б) алинея 3 се изменя така:

"(3) Академическият съвет по предложение на факултетските съвети може да разреши на лица от научно-преподавателския състав, навършили 60, съответно 65 години за професорите и старши научните сътрудници I степен, да продължат да работят. Решенията се вземат с тайно гласуване, а с лицата се сключват срочни договори за една година."

10. В чл. 24 думите "40 години" се заменят с "без ограничения във възрастта".

11. В чл. 26 думите "Комитетът за наука и висше образование" се заменят с "академическият съвет на висшето учебно заведение".

12. Създава се нов чл. 28а:

"Чл. 28а. (1) Основни права на студентите са:

1. да избират учебните дисциплини от свободно избираемата и факултативната си подготовка, както и преподавателите при паралелно водени учебни курсове;

2. да участвуват непосредствено в образователния процес и научната дейност;

3. да получават квалифицирана помощ и ръководство за своето научно, професионално-творческо и културно израстване, като им се осигурява достъп до водещи наши и чуждестранни учени и школи, лаборатории и апаратура;

4. да ползват и участвуват в стопанисването на учебната, научната, социално-битовата и културната база на висшето учебно заведение, както и на базовите стопански и други организации;

5. да участвуват в самоуправлението на висшето учебно заведение и на обединените в него организации, като избират или бъдат избирани в органите за управление в случаите, предвидени в този закон;

6. да участвуват в оценяването на преподавателите;

7. да обжалват пред съответните органи решения, отнасящи се до положението им като студенти;

8. да се сдружават в студентски общности за защита на своите права и интереси;

9. да получават кредити, заеми или стипендии за своята издръжка.

(2) В съответствие с условията, определени от правилника за устройството и дейността на висшето учебно заведение, студентите могат да завършват в съкратени срокове образованието си, да се обучават едновременно по две специалности, по индивидуални учебни планове и да продължат образованието си в по-високо образователно квалификационно равнище."

13. Създава се нов чл. 28б:

"Чл. 28б. Задълженията на студентите се уреждат с правилника за устройството и дейността на висшето учебно заведение."

14. Създава се нов чл. 23в:

"Чл. 28в. (1) Преместването на студенти в друго висше учебно заведение или факултет или специалност, както и преминаването от редовно в задочно или вечерно обучение и обратно се допуска след изтичане на предходната, но не по-късно от започване на текущата учебна година при условия и по ред, определени в правилника за устройството и дейността на висшето учебно заведение.

(2) Преместването на студенти от една специалност в друга в един и същ факултет се решава от декана. Преместването от един факултет в друг, а така също от редовно в задочно или вечерно обучение и обратно в същото висше учебно заведение се решава от ректора, а от едно висше учебно заведение в друго - от двамата ректори."

15. Член 33 се отменя.

§ 3. В Закона за научните степени и научните звания (обн., ДВ, бр. 36 от 1972 г.; изм. и доп., бр. 43 от 1975 г., бр. 12 от 1977 г., бр. 61 от 1981 г. и бр. 94 от 1986 г.) се правят следните изменения и допълнения:

1. В чл. 18 се създава нова ал. 2:

"(2) Когато кандидатите за научни звания по предходната алинея притежават съответната научна степен, научните звания "старши научен сътрудник II степен", "доцент", "старши научен сътрудник I степен" и "професор" се дават от научните съвети на научните организации, в състава на които има най-малко 19 хабилитирани лица или доктори на науките. Не по-малко от половината плюс един от членовете на съвета трябва да са хабилитирани лица или доктори на науките в съответната научна област или научна специалност, по която е обявен конкурсът."

2. Алинея 2 на чл. 20 се отменя.

3. В ал. 1, 2 и 3 на чл. 27 след думите "научната комисия" се добавя "и на научния съвет по ал. 2 на чл. 18", а в ал. 2 на същия член думата "седмици" се заменя с "месеца".

4. В ал. 1 на чл. 30 думите "които имат противонародна дейност или" се заличават.

5. Навсякъде в закона думите "Комитетът за наука при Министерския съвет, Държавния комитет за изследвания и технологии и Министерството на народната просвета" се заменят с "Комитетът за наука и висше образование", а думите "Съвета за духовно развитие" се заличават.

ПРЕХОДНИ РАЗПОРЕДБИ

§ 4. Процедурите за даване на научни звания, по които е направено предложение от съответните научни съвети до научните комисии на Висшата атестационна комисия, продължават по досегашния ред.

§ 5. Изпълнението на закона се възлага на председателя на Комитета за наука и висше образование.